

Arkadiusz Pulikowski*

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski

ODSYŁACZE DO ZASOBÓW INTERNETOWYCH NA STRONACH WWW POLSKICH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH. FUNKCJE, RODZAJE I DOPASOWANIE DO POTRZEB UŻYTKOWNIKÓW [LINKS TO INTERNET RESOURCES ON THE WEBSITES OF POLISH PUBLIC LIBRARIES. FUNCTIONS, TYPES AND THEIR RELEVANCE TO USERS' NEEDS]

Abstrakt: Przeprowadzono analizę odsyłaczy internetowych, ukazywanych w postaci zestawień na witrynach polskich bibliotek publicznych. Podstawą analizy były badania poszczególnych stron www bibliotek, których wykaz został zaczerpnięty z bazy *Biblioteki*, dostępnej w serwisie EBIB. Celem prowadzonych badań było określenie stopnia dopasowania zamieszczanych odsyłaczy do potrzeb użytkowników bibliotek publicznych. Szczególną uwagę zwrócono na obecność odsyłaczy do bibliotek cyfrowych oraz zasobów o charakterze księgozbioru podręcznego. Wyniki badań pokazały, że wśród bibliotek posiadających własne witryny internetowe tylko połowa tworzy wykazy linków. Internet rzadko jest postrzegany przez pracowników bibliotek publicznych jako źródło informacji rozszerzające zasoby biblioteki i możliwości wyszukiwawcze użytkowników.

BAZA *BIBLIOTEKI* SERWISU EBIB – BIBLIOTEKI PUBLICZNE – LINKI – POLSKA – STRONY WWW

Abstract: The author analyses sets of outlinks offered on the websites of Polish public libraries listed at the EBIB's database *Libraries*. The main goal of this research was to indicate the level of the relevancy of such links to the needs of public library users. Special attention was paid to links to digital libraries and reference collections. The research findings proved that only 50% of libraries having their own websites offer such sets of outlinks. The Internet is very seldom seen by public libraries as a source of information widening library resources and searching possibilities for their users.

EBIB'S DATABASE *LIBRARIES* – LINKS – POLAND – PUBLIC LIBRARIES – WEBSITES

*

* *

Wstęp

Stronom www bibliotek publicznych poświęcono do tej pory niewiele miejsca w literaturze przedmiotu. Uwaga badaczy skupia się od wielu już lat przede wszystkim na bibliotekach akademickich. Prezentowane badanie uzupełnia nieco tę lukę, choć skupia się w głównej mierze na jednym tylko aspekcie – wykazach odsyłaczy

* Dr ARKADIUSZ PULIKOWSKI, adiunkt w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego. Studia magisterskie ukończone na kierunku informacja naukowo-techniczna na Wydziale Techniki Uniwersytetu Śląskiego; doktorat z nauk humanistycznych (bibliologia) obroniony na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Dwie najważniejsze publikacje: (2006) *Internet – źródło informacji i wiedzy oraz narzędzie komunikacji naukowej*; (2004) *Obecność specjalistycznego słownictwa naukowego w dokumentach dostępnych w Internecie*. Adres elektr.: pulikows@us.edu.pl

do zasobów internetowych. Wykazy te stały się przedmiotem zainteresowań autora, ponieważ ich pobieżna analiza wykazała brak dostosowania do dynamicznie rozwijających się zasobów internetowych. Biblioteki publiczne na swoich stronach www powinny w przystępny sposób udostępniać swoim użytkownikom wyselekcjonowane i uporządkowane źródła internetowe. Jest to szczególnie ważne w obecnym czasie, gdy w szybkim tempie przybywa wiarygodnych i charakteryzujących się wysoką jakością zasobów, z bibliotekami cyfrowymi na czele.

Rola bibliotek publicznych w upowszechnianiu dostępnej w internecie wiedzy wynika z szerokiego oddziaływania społecznego. Liczba użytkowników tego typu bibliotek przekracza 7 milionów [Biblioteki publiczne w liczbach 2007, s. 39, dok. elektr.], z czego prawie połowa (47%) to uczniowie szkół podstawowych, średnich i pomaturalnych. Użytkownicy bibliotek publicznych, a w szczególności młodzież ucząca się, robotnicy, rolnicy i emeryci potrzebują wsparcia w eksploracji zasobów sieciowych. Z pomocą powinni przyjść im bibliotekarze, a pośrednio redagowane przez nich witryny biblioteczne. Jak w praktyce realizowana jest ta pomoc pokazuje prezentowane badanie.

Tło badań – biblioteki publiczne w liczbach

Punktem odniesienia dla przeprowadzonych przez autora badań są informacje pochodzące z dostępnych opracowań ilościowych dotyczących bibliotek publicznych. Przywołanie wybranych rezultatów tych analiz pozwoli na umiejscowienie wyników badań opisanych w kolejnych rozdziałach w szerszym kontekście i pozwoli na stworzenie całościowego obrazu obecności bibliotek publicznych na stronach www.

Najważniejszą informacją niezbędną do nakreślenia tła dla przeprowadzonych badań jest liczba bibliotek publicznych w Polsce. Wyczerpującym i miarodajnym źródłem w tym zakresie jest, ukazujący się od 37 lat, rocznik Biblioteki Narodowej *Biblioteki publiczne w liczbach*. W tabeli nr 1 przedstawiono dane liczbowe z lat 2002, 2004 i 2006. Widać wyraźny spadek liczby bibliotek publicznych. Proces ten trwa nieprzerwanie już od 1989 r., w którym zanotowano największą w historii liczbę bibliotek publicznych – 10 313. W ostatnim dostępnym roczniku – 2006, liczba czynnych bibliotek wyniosła 8441.

1. Tab. Liczba bibliotek publicznych w Polsce

	Główne	Filie	Nieczynne	Razem czynne
2002	2687	6096	70	8713
2004	2653	6000	77	8576
2006	2619	5923	101	8441

Źródło: [Biblioteki publiczne w liczbach 2005, 2007, dok. elektr.] [odczyt: 04.04.2008].

Oprócz informacji o liczbie bibliotek publicznych istotne jest również posiadanie w bibliotece dostępu do internetu. Informacje na ten temat można uzyskać z *Raportu o stanie automatyzacji bibliotek publicznych* opracowywanego od 2000 r., co dwa lata przez Komisję Automatyzacji przy ZG SBP i prezentowanego na cyklicznej konferencji *Automatyzacja bibliotek publicznych*. Ostatni raport pochodzi z roku 2006. W Tabeli nr 2 pokazano jak szybko rośnie liczba bibliotek publicznych posiadających dostęp do internetu. Podstawą obliczeń procentowych była łączna liczba bibliotek ustalona w tym badaniu na 8509, czyli nieco wyższa od określonej w opracowaniu Biblioteki Narodowej – 8441. Blisko 40% bibliotek posiada dostęp do internetu, a niewiele mniej umożliwia korzystanie z internetu użytkownikom (np. w czytelnich internetowych). Wnioskując z tempa wzrostu, można przypuszczać, że obecnie – w 2008 r. – internet jest już obecny w ponad połowie bibliotek. Ta-

bela nr 2 informuje również o liczbie bibliotek posiadających stronę www. Można przypuszczać, że chodzi tu o samodzielną stronę www, a nie o często spotykane w sieci „wizytówki”. Nieco ponad 5% to bardzo niewiele zestawiając tę wartość z prawie 40% bibliotek posiadającymi dostęp do internetu. Wynika z tego, że tylko co 8 biblioteka wykorzystuje posiadane połączenie z internetem do promowania za pośrednictwem strony www. Dostęp do sieci w bibliotece nie jest jednak warunkiem koniecznym do stworzenia strony domowej. Bibliotekarze posiadający internet w domu mogą tworzyć strony www bibliotek, w których pracują.

2. Tab. Internet w bibliotekach publicznych

	2002	2004	2006
Liczba bibliotek posiadających dostęp do internetu	679–7,7%	1994–23%	3308–38,9%
Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	356–4%	1556–18%	3049–35,8%
Liczba bibliotek posiadających stronę WWW	188–2,1%	235–3%	437–5,1%

Źródło: [Komperda 2006, s. 9, dok. elektr.] [odczyt: 04.04.2008].

Powstaje więc pytanie o przyczyny tak skromnej obecności bibliotek w internecie. Z pewnością główną barierą jest posiadanie umiejętności, które są niezbędne do utworzenia strony www i sprawnego zarządzania jej zawartością. Nie bez znaczenia jest też zróżnicowanie w dostępie do internetu. Dwie trzecie (66,2%) bibliotek publicznych to biblioteki wiejskie [Biblioteki publiczne w liczbach, 2006, s. 10, dok. elektr.]. Rozwój wiejskiej infrastruktury pozostaje wciąż daleko w tyle za miejskim. Mieszkańcy wsi mają ograniczony dostęp do internetu. Problem dotyczy zarówno bibliotekarzy jak i użytkowników bibliotek. W Tabeli nr 3 pokazano odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do internetu w zależności od liczebności miejsca zamieszkania. Załedwie co piąte gospodarstwo domowe na wsi posiada dostęp do internetu.

3. Tab. Dostęp do internetu w zależności od liczebności miejsca zamieszkania

powyżej 500 tys.	58
200–500 tys.	50
100–200 tys.	44
20–100 tys.	44
poniżej 20 tys.	40
wieś	22

Źródło: [Czapiński, Panek 2007, s. 277] [odczyt: 04.04.2008].

Istotnym wydarzeniem, które znalazło swoje odbicie w wynikach badań stron www bibliotek, było ukazanie się 6 września 2001 *Ustawy o dostępie do informacji publicznej* [Dz.U. 2001 nr 112 poz. 1198., dok. elektr.]. Na mocy tej ustawy biblioteki publiczne są zobowiązane do udostępniania informacji publicznej, m.in. w Biuletynie Informacji Publicznej – urzędowym publikatorze udostępnianym w formie ujednoczonego systemu stron internetowych [Strojek 2004]. Wejście w życie *Ustawy o dostępie do informacji publicznej* wpłynęło na wzrost liczby bibliotek publicznych, zwłaszcza z małych miejscowości [Komperda 2006]. W większości przypadków biblioteki korzystają ze strony BIP jednostki nadrzędnej i na niej zamieszczają własne informacje publiczne.

Baza polskich bibliotek dostępnych w internecie

BIBLIOTEKI [Biblioteki – lista 2007, dok. elektr.] to baza danych rejestrująca polskie biblioteki, obecne na stronach www. Utworzona została w 1999 r. Przez kilka lat funkcjonowała jako uporządkowany wykaz w postaci statycznej strony www, a od 2002 r. została zapisana w postaci bazy danych (PHP, MySQL). Bazę bibliotek redagują Anna Komperda, Joanna Broniarczyk i Bożena Grocholska. W kwietniu 2008 r. liczba rekordów bazy wynosiła 2420, z czego 908 (38%) stanowiły biblioteki publiczne. Data ostatniej aktualizacji to 04.09.2007 r. Jako strony WWW bibliotek, oprócz w pełni samodzielnych witryn, są traktowane również:

- dokumenty dostępne na serwerach urzędów miejskich, gminnych, powiatowych w działach: nauka, kultura, oświata, jednostki administracyjne,
- podstrony jednostki nadrzędnej, uczelni, biblioteki (np. informacje o filiach) [Komperda 2006, dok. elektr.],
- informacje teleadresowe, znajdujące się na stronach portali regionalnych (np. Wrota Małopolski).

Baza BIBLIOTEKI stała się dla autora wyjściowym materiałem badawczym. Posłużyła jako źródło adresów stron www bibliotek publicznych, będących przedmiotem zasadniczej analizy. Wśród możliwości przeglądania zawartości bazy jest układ według typu biblioteki, pozwalający wyświetlić wszystkie 908 bibliotek publicznych. Odsyłacze do witryn z tej listy były kolejno analizowane w trakcie badania.

Porównując liczbę bibliotek publicznych z bazy BIBLIOTEKI – 908 (2007) z liczbą pojawiającą się we wspomnianym wyżej *Raporcie o stanie automatyzacji bibliotek publicznych* – 437 (2006) widać wyraźną różnicę. Wynika ona z odmiennego kwalifikowania strony www jako witryny biblioteki. W przypadku bazy *Biblioteki* kryteria te były bardzo łagodne i pozwalały na akceptację nawet czysto teleadresowych informacji umieszczanych na stronach www. Nie ma to jednak żadnego wpływu na wyniki badań wykazów linków. 908 stron zostało potraktowanych jako materiał wyjściowy, z którego wyselekcjonowano podzbiór samodzielnych witryn bibliotek. Dopiero ten zestaw stron stanowił rzeczywistą próbę badawczą poddaną dalszym analizom. Celowo zostało użyte określenie „próba badawcza”. Baza *Biblioteki* nie jest bowiem kompletna i jej zawartość można traktować jedynie jako duży wycinek rzeczywistości.

Warto jeszcze pokazać dynamikę wzrostu liczby stron www bibliotek publicznych, na podstawie publikacji Anny Komperdy, jednej z twórców bazy BIBLIOTEKI. Informacje te zebrano w tabeli nr 4. Do obliczenia wartości procentowych wykorzystano dane z roczników *Biblioteki publiczne w liczbach*. Porównując dane tabeli nr 4 z tabelą nr 2, widać, że dynamika ujawniająca się przy łagodniejszych kryteriach kwalifikowania witryn, stosowana w bazie *Biblioteki* jest większa.

4. Tab.. Przyrost liczby stron www bibliotek publicznych.

	Liczba stron www
do 2000	51 (0,6%)
2001	133 (1,5%)
2002	257 (2,9%)
2005	689 (8,1%)
2007	908 (10,7%)

Źródło: [Komperda 2003, 2006, dok. elektr.]

Przebieg badań

Na potrzeby badania utworzona została prosta baza danych w programie MS Access, rejestrująca informacje o wszystkich 908 witrynach bibliotek publicznych. Utworzenie bazy danych znacznie ułatwiło i przyspieszyło analizę uzyskanych wyników. Wiele spośród adresów stron www bazy BIBLIOTEKI nie działało. W takich przypadkach za pomocą wyszukiwarek podejmowano próbę ustalenia aktualnego adresu www biblioteki lub ewentualnie niedawno utworzonej kopii strony. Nie zawsze można było odzyskać adres biblioteki. 19 witryn, dla których było to niemożliwe, wykluczono z badania. Liczba bibliotek publicznych została w ten sposób zmniejszona z 908 do 889.

Analiza witryny bibliotecznej rozpoczynała się od ustalenia rodzaju strony. Przyjęto trzy kategorie:

- samodzielna witryna,
- informacja o bibliotece na stronie jednostki nadrzędnej,
- informacja o bibliotece na stronie *Biuletynu Informacji Publicznej*.

Analizie poddawane były tylko samodzielne witryny. Zawartość każdej strony była oceniana w oparciu o następujące pytania:

- czy zawiera wykaz linków,
- jak nazwany został wykaz linków,
- czy linki mają opis,
- ile jest linków na stronie,
- czy linki podzielono na kategorie,
- jakie są nazwy kategorii,
- jaka jest liczba kategorii.

Z uwagi na dużą czasochłonność, analiza nie objęła aktualności wykazów linków.

Wyniki badań

Na 889 stron www bibliotek publicznych:

- 49% funkcjonowało w ramach instytucji nadrzędnej (gminy, centrum kultury, biblioteki powiatowej), najczęściej w postaci krótkiej informacji o godzinach otwarcia i zasobach,
- 11% funkcjonowało tylko w ramach *Biuletynu Informacji Publicznej* jednostki nadrzędnej,
- 40% stanowiły samodzielne witryny.

Pośród 358 samodzielnych witryn 50% posiadało wykazy linków, będące głównym przedmiotem zainteresowania autora. Stanowią więc one zaledwie 20% wszystkich badanych stron www BIBLIOTEK (889).

Na 181 witryn posiadających odsyłacze do zasobów internetowych:

- 7% posiadało opisy do odsyłaczy,
- 57% dzieliło linki na podkategorie,
- 62% nazywało odnośniki „Linkami”.

W trakcie analizy kolejnych witryn wydzielono dwie grupy terminów oznaczających wykazy linków. Jedna skupiona wokół dominującego terminu „Linki”, a druga wokół „stron”. Obie grupy, a także pozostałe stosowane

nazwy przedstawiono w tabeli nr 5. W nawiasach zaznaczono liczbę stron, na których dany termin się pojawił. Brak nawiasów oznacza pojedyncze wystąpienie. Grupa linków stanowi prawie 3/4 (73%) wszystkich stron. Warto zwrócić uwagę na przymiotniki stosowane do zainteresowania użytkowników nazwą kategorii. Wykazy linków są określane najczęściej jako: ciekawe, przydatne, polecane.

5. Tab. Terminy stosowane do określenia wykazów linków

Grupa „linków”	Grupa „stron”	Pozostałe nazwy
linki (113)	ciekawe strony (9)	polecamy (6)
ciekawe linki (9)	ciekawe strony www (2)	polecamy www
przydatne linki (6)	polecane strony (2)	zasoby sieciowe (3)
ważne linki	polecane strony www (2)	katalog www
baza linków	przydatne strony	ciekawe adresy
katalog linków	katalog stron www (2)	warto zobaczyć
linkosfera	strony internetowe	informator
linkownia		powiązania
		odnośniki

Źródło: oprac. własne 2008

Wykazy linków zostały również przeanalizowane w sposób ilościowy. Liczba witryn z liczbą odsyłaczy kształtowała się następująco:

- do 5 wyniosła 29,
- do 10–59,
- do 20–101,
- do 30–121.

Dwie trzecie bibliotek (67%) udostępnia użytkownikom nie więcej niż 30 odsyłaczy. Szczegółowy rozkład liczby witryn w wybranych przedziałach liczebnych odsyłaczy pokazują tabele nr 6 i 7.

6. Tab. Rozkład liczby witryn w przedziałach liczebnych odsyłaczy od 1–100, z odstępem co 10

Liczba odsyłaczy	1–10	11–20	21–30	31–40	41–50	51–60	61–70	71–80	81–90	91–100
liczba witryn	59	42	20	14	4	8	3	4	2	4

Źródło: oprac. własne 2008

7. Tab. Rozkład liczby witryn w przedziałach liczebnych odsyłaczy od 1–700, z odstępem co 100

Liczba odsyłaczy	1–100	101–200	201–300	301–400	401–500	501–600	601–700
liczba witryn	160	6	3	7	2	2	1

Źródło: oprac. własne 2008

W Tabeli nr 8 przedstawiono 12 bibliotek, których wykazy linków zawierają ponad 300 pozycji. Obok liczby odsyłaczy w tabeli zestawiono liczbę kategorii i średnią liczbę linków w obrębie kategorii.

8. Tab. Biblioteki z liczbą odsyłaczy ponad 300

Nazwa biblioteki	liczba linków na stronie	liczba kategorii	średnia liczba linków w kat.
Centrum Informacji Biznesowej i Europejskiej. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie	655	58	11
Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa A. i Andrzeja S. Załuskich w Radomiu	551	34	16
Grodzka Biblioteka Publiczna w Jeleniej Górze	530	37	14
Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Białołęka m.st. Warszawy	422	28	15
Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Bemowo m.st. Warszawy	406	33	12
Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy. Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego	400	39	10
Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Wesoła m.st. Warszawy	396	27	15
Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Wilanów m.st. Warszawy	388	27	14
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. Heliodora Święcickiego w Śremie	368	15	25
Miejska Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie	345	14	25
Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Pantaleona Szumana w Pile	340	52	6
Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa Wybickiego w Sopocie	325	14	23

Źródło: oprac. własne 2008

Wśród 181 samodzielnych witryn bibliotek 44% nie wydzielalo żadnych kategorii dla udostępnianych linków, natomiast pozostałe 56% posiadały dwie lub więcej kategorii. Szczegółowy rozkład liczby witryn dla poszczególnych liczb kategorii pokazuje tabela nr 9. Aż 58% witryn stosujących podział odsyłaczy na kategorie wydzielalo ich nie więcej niż 5. Średnia liczba linków przypadająca na kategorię (dla stron, które je wydzielaly) wyniosła 9.

9. Tab. Liczba witryn bibliotek dla poszczególnych liczb kategorii

liczba kategorii	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	14	15	19	20	21	26	27	28	29	33	34	37	39	52	58
liczba witryn	15	16	16	12	5	9	3	1	6	1	3	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1

Źródło: oprac. własne 2008

Najczęściej spotykane rodzaje kategorii:

- biblioteki (w regionie, krajowe, światowe),
- biblioteki cyfrowe,
- katalogi centralne,
- wydawnictwa i księgarnie internetowe,
- czasopisma lokalne, regionalne, ogólnopolskie,
- instytucje i urzędy (lokalne, centralne),
- ośrodki kulturalne (lokalne, regionalne),

- jednostki oświatowe (głównie szkoły różnych szczebli),
- firmy lokalne,
- wyszukiwarki i katalogi,
- słowniki i encyklopedie,
- źródła teleadresowe, mapy,
- rozkłady jazdy pociągów, autobusów, samolotów.

Wnioski

Niestety, wnioski płynące z badania nie są optymistyczne. Niewiele bibliotek publicznych w ogóle zaistniało do tej pory w sieci. Tabele nr 2 i 4 nie pozostawiają złudzeń. Nawet jeśli przyjąć, że liczba bibliotek publicznych zarejestrowanych w bazie *Biblioteki* jest mocno zaniżona i 10,7% uzyskane w roku 2006 zostanie podwojone, to otrzymany wynik będzie wciąż niezadowalający. Tym bardziej, że aż 60% stron www stanowią tylko „wizytówki”, a nie samodzielne witryny biblioteczne. Biorąc pod uwagę, iż prawie 40% (dane z 2006 r.) bibliotek publicznych ma dostęp do internetu, można wysunąć wniosek, że sytuacja nie jest dobra.

Głównym tematem badań były wykazy linków do zasobów internetowych. Wśród nielicznych bibliotek posiadających własne witryny (40% tych, które posiadają stronę www), tylko połowa może pochwalić się wykazem odsyłaczy. Z tej połowy tylko 7% zawiera opisy linków bardzo przydatne dla użytkowników. Niestety, przeważająca większość wykazów linków charakteryzuje się przypadkowością doboru, znikomą obecnością bibliotek cyfrowych, czasopism elektronicznych, słowników, encyklopedii, map, baz teleadresowych. Odsyłacze przeznaczone dla bibliotekarzy często znajdują się na początku listy, choć użytkownikom nie na wiele mogą się przydać. Aż 43% witryn nie wydziela żadnych kategorii, zapisując odsyłacze w jednym ciągu. Brak kategorii powoduje dezorientację użytkowników, szczególnie odczuwalną, gdy liczba linków jest duża.

Z obserwacji autora wynika, że lepsze w odbiorze są wykazy numerowane, a nie punktowane. Jest to szczególnie pomocne przy powrocie do długiej listy odsyłaczy. Dużym ułatwieniem jest również umieszczanie w nawiasach liczby linków dla poszczególnych kategorii. Dzięki temu użytkownik otrzymuje dodatkową informację o zawartości kategorii, zanim ją jeszcze wybierze. W celu przyciągnięcia uwagi użytkownika do przygotowanego dla niego wykazu linków, dobrze jest umieścić listę głównych kategorii jako stały element menu witryny. Takie rozwiązanie, obserwowane na wielu stronach, zachęca do skorzystania z wykazu dużo bardziej niż wszechobecne „Linki”.

Podsumowując, trzeba stwierdzić, że większość bibliotek publicznych nadal nie postrzega internetu jako źródła informacji rozszerzającego zasoby biblioteczne i możliwości wyszukiwawcze użytkowników. Na rychłą poprawę sytuacji nie ma co liczyć. Bibliotekarze bibliotek publicznych potrzebują wsparcia i pomocy na drodze do znaczącej poprawy jakości stron www, jakie tworzą dla swoich użytkowników.

Wykorzystane źródła i opracowania

- Biblioteki – lista, dok. elektr. (2007). http://www.ebib.info/component/option,com_wrapper/Itemid,144 [odczyt: 04.04.2008].
- Biblioteki publiczne w liczbach, dok. elektr. (2007). Biblioteki publiczne w liczbach 2006. http://www.bn.org.pl/doc/bpwl/bpwl_2006_pl.pdf [odczyt: 04.04.2008].

- Biblioteki publiczne w liczbach, dok. elektr. (2005). Biblioteki publiczne w liczbach 2004. http://www.bn.org.pl/doc/bpwl/bpwl_2004_pl.pdf [odczyt: 04.04.2008].
- Czapiński, J.; T. Panek, dok. elektr. (2007) Diagnoza społeczna 2007. Warunki i jakość życia Polaków. http://www.diagnoza.com/files/diagnoza2007/raport_11.11.2007.pdf [odczyt: 04.04.2008].
- Dz.U. 2001 nr 112 poz. 1198., dok. elektr., Internetowy System Aktów Prawnych. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej. <http://isip.sejm.gov.pl/servlet/Search?todo=open&id=WDU20011121198> [odczyt: 04.04.2008].
- Komperda, A., dok. elektr. (2003). Baza bibliotek EBIB – źródło informacji o polskich bibliotekach w Internecie. Charakterystyka bazy, struktura, zasady działania. <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/iwb2/komperda.php> [odczyt: 04.04.2008].
- Komperda, A., dok. elektr. (2006). Biblioteki polskie w Internecie. Analiza porównawcza witryn WWW polskich bibliotek na podstawie bazy EBIB. <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/iwb3/artukul.php?r> [odczyt: 04.04.2008].
- Strojek, A., dok. elektr. (2004). Biuletyn Informacji Publicznej (BIP) w na stronach www bibliotek publicznych: wyniki wstępnego monitoringu. <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/57/strojek.php> [odczyt: 04.04.2008].
- Winogrodzka, K., dok. elektr. (2006). Raport o stanie automatyzacji bibliotek publicznych 2006. <http://www.ebib.info/images/file/raport-2006.pdf> [odczyt: 04.04.2008].